

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บุคคลสามารถนำตนเองได้ เป็นต้นว่า ตัดสินใจจะศึกษาด้านใด ประกอบอาชีพใด หรือแก้ปัญหาอย่างไรและสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขในชีวิต พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน การแนะแนวมีบริการหลักอยู่ 5 บริการ คือ บริการสนเทศ บริการสำรวจนักเรียน เป็นรายบุคคล บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามผลและบริการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษา (Counseling) เป็นบริการหนึ่งในบริการทั้งหมดของการแนะแนว และเป็นหัวใจของบริหารทั้ง 5 ด้าน อาภา จันทรสกุล (2528 : 3) ได้อธิบายการให้คำปรึกษาไว้ว่า "เป็นกระบวนการที่บุคคลผู้ต้องการความช่วยเหลือมาพบปะส่วนตัวกับผู้ให้คำปรึกษา คือการช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาสามารถตัดสินใจเผชิญหน้ากับปัญหาและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของตนเอง ภายใต้สถานการณ์ที่อบอุ่นปลอดภัย อันเกิดจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอรับคำปรึกษา การสัมพันธภาพและการฟังอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเทคนิคเบื้องต้นที่ทำให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถเข้าใจผู้ขอรับคำปรึกษาได้อย่างมีคุณภาพและสามารถสะท้อนความคิดความรู้สึกและตัดสินใจกลับไปให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้สำรวจตนเอง เกิดความเข้าใจในตัวเองและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนเลือกเป้าหมายในชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีสุขภาพจิตที่ดีปรับตัวได้อย่างมีความสุขบุคคลผู้มาขอรับคำปรึกษา จะเป็นบุคคลปกติเพียงแต่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม มีอาการวิตกกังวล ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถใช้พลังความสามารถได้อย่างเต็มที่ แต่ไม่ใช่บุคคลที่ผิดปกติทางจิต มีตัดสินใจทางอารมณ์อย่างลึกซึ้งในชั้นของโรคประสาท โรคจิต"

จากความหมายของการให้คำปรึกษา ที่อาภา จันทรสกุล ได้อธิบายไว้ให้เห็นชัดให้ทราบว่า งานด้านแนะแนวหรืองานด้านการให้คำปรึกษานี้เกี่ยวข้องกับปัญหาของผู้มารับคำปรึกษาอยู่เสมอ ดังนั้นบุคคลผู้ทำหน้าที่นักแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาทางวิชาการให้คำปรึกษา ได้รับการฝึกฝนอบรม ด้านการให้คำปรึกษา มาโดยตรง และจำเป็นต้องมีประสบการณ์ผ่านงานแนะแนวและมีการศึกษาด้านจิตวิทยาพอสมควร ตลอดจนมีคุณสมบัติส่วนตัวบางประการ เช่น มีสุขภาพจิตดี ทั้งนี้เพราะสุขภาพจิตดีนั้นเปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันต้านโรคจิต โรคประสาท และช่วยให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำตลอดไป

ถ้าหากตัวผู้แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษามีปัญหาด้านสุขภาพจิตเสียก่อน เช่น อาจมีลักษณะกลุ่มอาการทางจิตทั้ง 9 กลุ่มอาการ ตามที่ คุณละอียด ชูประยูร และคณะนักจิตวิทยาแห่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยา (2521 : 9 - 16) ได้กล่าวไว้ได้แก่ กลุ่มอาการความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย (Somatization Dimension : Som) กลุ่มอาการย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive Dimension : O-C) กลุ่มอาการความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับบุคคลอื่น (Interpersonal Sensitivity Dimension : IS) กลุ่มอาการซึมเศร้า (Depressive Dimension : D) กลุ่มอาการวิตกกังวล (Anxiety Dimension : A) กลุ่มอาการโกรธแค้นเป็นปรปักษ์ (Hostility Dimension : H) กลุ่มอาการกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety Dimension : Ph) กลุ่มอาการหวาดระแวง (Paranoid Ideation Dimension : Par) และกลุ่มอาการทางจิต (Psychoticism : Psy) ซึ่งทั้ง 9 กลุ่มอาการนี้หากเกิดกับตัวผู้ให้คำปรึกษาแล้ว การดำเนินงานแนะแนวหรือการให้คำปรึกษา อาจประสบความล้มเหลวได้ ดังนั้นเรื่องของสุขภาพจิตของผู้แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่องานในโครงการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษามาก

การเรียนในสาขาวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2533 - 2534 มีความมุ่งหมายสามประการคือ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก. 2533 : 268 - 269)

1. เพื่อผลิตบุคลากร ไปทำหน้าที่สอนวิชาจิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา
2. เพื่อฝึกผู้ที่จะไปทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะแนว ในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐ

และหน่วยงานของเอกชน

3. เพื่อให้สามารถค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านจิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษาและนำประโยชน์ไปใช้ในการปรับปรุงงานและวิชาการในวิชาชีพของตน

การเลือกเฟ้นตัวนิสิตที่จะเข้ามาศึกษาในสาขาวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่พึงระมัดระวัง เพราะนิสิตที่เข้ามาเรียนในวันนี้คือ ผู้ที่จะออกไปทำหน้าที่ของนักแนะแนวและผู้ให้คำปรึกษาต่อไปในอนาคต ถ้าหากการคัดเลือกนิสิตที่มีความเหมาะสมทุกด้านแล้วก็เท่ากับว่าการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรไปแล้วครึ่งหนึ่ง และอาจส่งผลต่อโครงการให้คำปรึกษาที่นิสิตจะออกไปทำหน้าที่ได้ประสบความสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นไป

การคัดเลือกผู้ให้คำปรึกษาโดยพิจารณาจากผลการเรียนการสอนเข้าและการสัมภาษณ์ เป็นเกณฑ์หนึ่งของกระบวนการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว โดยที่เกณฑ์พิจารณาผลการสอบเพียงเกณฑ์เดียวยังอาจไม่พอเพียงต่อเป้าหมายในการผลิตได้ เพราะไม่อาจทราบได้อย่างแน่ชัดว่าได้คัดเลือกบุคคลที่เป็นโรคประสาท อารมณ์ผิดปกติ หรือผู้ที่มีแนวโน้มในการเป็นโรคจิตรวม เข้ามาอยู่ด้วยหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันทางมหาวิทยาลัยนเรศวร ได้เปิดทำการสอนวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวในระดับปริญญาโทมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2527 และยังไม่ได้มีการสำรวจสุขภาพจิตของนิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีอุปสรรคด้านระยะเวลา งบประมาณและจำนวนบุคลากรที่จะทำการศึกษาเรื่องนี้

จากมูลเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาเรื่องสุขภาพจิตของนิสิตปริญญาโทวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2534 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของผู้มีสุขภาพจิตดี จากแบบทดสอบวัดสุขภาพจิต เอสซีแอล 90 (SCL - 90) หรือ Symptom Checklist - 90 ฉบับภาษาไทย ซึ่งแปลและปรับปรุงโดยละเอียด ชูประยูร และคณะนักจิตวิทยาแห่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยา (2521 : 9 - 16) ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นคำตอบให้กับคำถามที่ว่า "นิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร มีสุขภาพจิตมากน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น" เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา ใช้พิจารณาประกอบโครงการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวต่อไป

✕ ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาพจิตของนิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2534 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ผู้มีสุขภาพจิตปกติ เอสซีแอล - 90 (SCL - 90) ของละเอียด ชูประยูร และคณะนักจิตวิทยา โรงพยาบาลสมเด็จพระยา
2. เพื่อเปรียบเทียบสุขภาพจิตใน 9 กลุ่มอาการของนิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2534 จำแนกตามตัวแปรต่อไปนี้ ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส อายุ อาชีพ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงานและสถานภาพของนิสิต

✕ ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสุขภาพจิตของนิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2534 อันจะเป็นประโยชน์ต่อภาควิชาการ การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ในการวางแผนผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวต่อไปในอนาคตได้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นิสิตปริญญาโท ภาคปกติและภาคพิเศษ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2534 มหาวิทยาลัยนเรศวร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 108 คน

ตัวแปรที่จะศึกษา คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1. เพศ แบ่งเป็น
 - 1.1 หญิง
 - 1.2 ชาย

2. สถานภาพสมรส แบ่งเป็น
 - 2.1 โสด
 - 2.2 สมรส
 - 2.3 หม้ายหรือหย่าร้าง
3. อายุ แบ่งเป็น
 - 3.1 น้อยกว่า 26 ปี
 - 3.2 26 - 30 ปี
 - 3.3 มากกว่า 30 ปี
4. อาชีพ แบ่งเป็น
 - 4.1 ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ
 - 4.2 รับราชการ
 - 4.3 อื่น ๆ
5. รายได้ แบ่งเป็น
 - 5.1 น้อยกว่า 4,000 บาท
 - 5.2 4,000 - 6,000 บาท
 - 5.3 มากกว่า 8,000 บาท
6. ประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งเป็น
 - 6.1 น้อยกว่า 7 ปี
 - 6.2 7 - 12 ปี
 - 6.3 มากกว่า 12 ปี
7. สถานภาพของนิติ แบ่งเป็น
 - 7.1 นิติภาคปกติ
 - 7.2 นิติภาคพิเศษ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ สุขภาพจิต 9 กลุ่มอาการ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มอาการความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย (Somatization Dimension : Som)
2. กลุ่มอาการย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive Dimension : O-C)
3. กลุ่มอาการความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับบุคคลอื่น (Interpersonal Sensitivity Dimension : IS)
4. กลุ่มอาการซึมเศร้า (Depressive Dimension : D)
5. กลุ่มอาการวิตกกังวล (Anxiety Dimension : A)
6. กลุ่มอาการโกรธแค้นเป็นปรปักษ์ (Hostility Dimension : H)
7. กลุ่มอาการกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety Dimension : Ph)
8. กลุ่มอาการหวาดระแวง (Paranoid Ideation Dimension : Par)
9. กลุ่มอาการทางจิต (Psychoticism : Psy)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สุขภาพจิต หมายถึง สภาพของจิตใจ โดยที่เป็นสภาพของจิตใจในสภาวะที่มีปัญหาความไม่สบายใจและแสดงอาการของโรคทางจิตมี 9 กลุ่มอาการต่อไปนี้ กลุ่มอาการความรู้สึกผิดปกติของร่างกาย (Somatization Dimension : Som) กลุ่มอาการย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive Dimension : O-C) กลุ่มอาการความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับบุคคลอื่น (Interpersonal Sensitivity Dimension : IS) กลุ่มอาการซึมเศร้า (Depressive Dimension : D) กลุ่มอาการวิตกกังวล (Anxiety Dimension : A) กลุ่มอาการโกรธแค้นเป็นปรปักษ์ (Hostility Dimension : H) กลุ่มอาการกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety Dimension : Ph) กลุ่มอาการหวาดระแวง (Paranoid Ideation Dimension : Par) และกลุ่มอาการทางจิต (Psychoticism : Psy)

2. เกณฑ์ปกติ หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานจากการศึกษาในกลุ่มคนปกติตามที่ ละเอียต ชูประยูร (2521 : 9 - 16) ได้ศึกษาและปรับปรุงใช้

3. สถานภาพของนิสิต หมายถึง นิสิตภาคปกติ และนิสิตภาคพิเศษ
4. นิสิตปริญญาโท หมายถึง นิสิตระดับปริญญาโททั้งภาคปกติและภาคพิเศษ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2534
5. สถานภาพสมรส หมายถึง นิสิตที่เป็นโสดหรือแต่งงานหรือหม้าย, หย่าร้าง
6. อายุ หมายถึง อายุตามปฏิทินของนิสิตที่เป็นประชากรในการศึกษาคั้งนี้ ซึ่งแยกช่วงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 26 ปี อายุระหว่าง 26 - 30 ปี และอายุมากกว่า 30 ปี
7. อาชีพ หมายถึง ลักษณะของงานที่นิสิตทำโดยได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างเป็นการตอบแทนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับราชการ และอาชีพอื่น ๆ
8. รายได้ หมายถึง รายรับของนิสิตในแต่ละเดือน
9. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่นิสิตทำงาน ซึ่งแบ่งเป็นดังนี้
น้อยกว่า 7 ปี ระหว่าง 7 - 12 ปี และมากกว่า 12 ปี